

Het lijkt een plausible veronderstelling dat zich elders dezelfde of overeenkomstige verschijnselen hebben voorgedaan.

*

Tot dusver hebben wij getracht, een algemeen beeld te geven van de economische en sociale achteruitgang welke zich in Indië onder de Japanse bezetting aftekende. De vergelijkbare achteruitgang die zich in bezet Nederland voordeed (daar daalde het reële nationale inkomen tot ongeveer de helft en was aan het einde van de bezetting ca. vijfmaal zoveel geld in omloop als in het begin), hebben wij in eerdere delen van ons werk, met name in deel 7 (hoofdstuk 1) en in het aan de hongerwinter gewijde deel 10 b in tal van bijzonderheden kunnen weergeven. Dergelijke bijzonderheden staan ons voor Indië lang niet in dezelfde mate ter beschikking. Voor de door de Japanse marine bestuurde gebieden en voor Sumatra ontbreken zij bijna geheel, voor Java zijn er iets meer gegevens o.m. over het lot van de enkele miljoenen Indonesiërs die als arbeiders bijeengebracht werden om op of buiten Java te worden ingezet (de *romoesja's*), maar toch altijd nog heel veel minder dan die welke wij voor bezet Nederland konden bijeenbrengen. Van die gevoelige, ja pijnlijke lacunes in het bronnenmateriaal zijn wij ons ten volle bewust – dat mag ons niet verhinderen te vermelden wat bekend is.

Borneo en de Grote Oost

Borneo en de Grote Oost (Celebes, de Kleine Soenda-eilanden, de Molukken en Nederlands-Nieuw-Guinea), die onder het bestuur stonden van de Japanse marine, waren gebieden die vóór de Japanse bezetting een tekort aan rijst hadden van ca. 55 000 ton per jaar; het gouvernement had er toen zorg voor gedragen dat er rijst werd geïmporteerd, hoofdzakelijk uit Thailand en Frans-Indo-China en, als dat mogelijk was, ook uit Java. Het marinebestuur gaf zich moeite, de aanplant van rijst en andere gewassen te bevorderen – daartoe werden op Ambon vele gezinnen gedwongen te verhuizen naar Ceram waar het oerwoud gerooid moest worden teneinde nieuwe landbouwgronden te krijgen. Het rijsttekort bleef bestaan. Cijfers dienaangaande hebben wij slechts voor de